

SXEDIO.GV3

14.2.1959: Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΚΑΝΕΙ ΔΕΥΤΕΡΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΖΕΙ ΝΕΕΣ ΕΠΙΦΥΛΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΗΣ ΖΥΡΙΧΗΣ. ΟΜΩΣ, ΟΠΩΣ ΔΗΛΩΝΕΙ, ΑΙΣΘΑΝΟΜΕΝΟΣ ΠΙΕΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ, ΔΙΑΒΕΒΑΙΩΝΕΙ ΓΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ ΦΟΡΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΑ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟ ΟΤΙ ΘΑ ΥΠΟΓΡΑΨΕΙ ΤΕΛΙΚΑ ΤΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

Ο υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Ευάγγελος Αβέρωφ, ο οποίος μετά τη μονογραφή της συμφωνίας για την Κύπρο στη Ζυρίχη πήγε στο Λονδίνο για διαβουλεύσεις με τους βρετανούς, (το ίδιο έκαμε και ο τούρκος ομόλογος του Φατίν Ζορλού) διαμνημούσε στον Έλληνα πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Καραμανλή, ότι όλα πήγαιναν κατ' ευχήν και ότι ξεκαθάρισαν όλα τα θέματα.

Οι Αβέρωφ και Ζορλού κατέληξαν σε συμφωνία με τον Σέλγουϊν Λόϊντ, υπουργό Εξωτερικών της Βρετανίας, γύρω από τα αιτήματα των Βρετανών.

Προκειμένου να προχωρήσουν στην υπογραφή των συμφωνιών οι δύο Υπουργοί έδιναν στους Αγγλους ό,τι ζητούσαν, όπως ανέφερε αργότερα ο βρετανός πρωθυπουργός Χάρολντ Μακμίλλαν.

Εγγραψε σχετικά στο ημερολόγιο και τα Απομνημεύματά του ο Αγγλος Πρωθυπουργός (Σπύρου Παπαγεωργίου, τα Κρίσιμα Ντουμέντα του Κυπριακού έκδοση **1983**, τόμος Α, σελ. **82**):

"... ελπίζομεν μέχρι τη Δευτέρα να έχουμε έτοιμο ένα κείμενο, το οποίο να κατοχυρώσει τα συμφέροντα μας. Αν όλα εξελιχθούν καλώς, οι πρωθυπουργοί Ελλάδας και Τουρκίας θα αφιχθούν εδώ την Τρίτη. Εξακολουθώ να φοβούμαι τον Μακάριο. Πάντως οι Έλληνες και οι Τούρκοι λένουν ότι μπορούμε να κρατήσουμε για τον εαυτό μας ό,τι επιθυμούμε".

Χωρίς να αναφέρεται σ' αυτά που αναφέρει ο Μακμίλλαν, ο Ευάγγελος Αβέρωφ διαμνημούσε από το

Λονδίνο στις 12 Φεβρουαρίου (Αρχείο Καραμανλή, τόμος 3, σελ 400:

"Σημερινή δίδωρος συνεργασία κ. Ζορλού και εμού και συνεργατών μας εις αγγλικόν υπουργείον Εξωτερικών, καθ' ην άγγλος υπουργός Εξωτερικών, συνωδεύετο υπό υφυπουργών και διευθυντών υπουργείων Εξωτερικών και Αποικιών, διεξήχθη εις ατμόσφαιραν πραγματικής ειλικρινείας και καλής θελήσεως. Εζήτησαν διαφόρους διευκρινήσεις. Εκείνο όπερ πρωτίστως τους ενδιαφέρει είναι Ελλάδα και Τουρκία εγγυηθούν συμφωνίαν Αγγλίας και Κύπρου διά βάσεις και διευκολύνσεις αυτών. Εδήλωσαν θέλουσι ζητήσει ελάχιστα δυνατά, ίνα διευκολύνουν λειτουργίαν νέας πολιτείας και αποφευχθή εντύπωση ότι επιθυμούν την κατέχουν. Εζήτησαν συμμετάσχουν ελληνο-τουρκο- κυπριακής συμμαχίας, αλλ' εξήγησα σταθερώς ότι αύτη παραμένουσα τριμερής είναι ενδο-οικογενειακή και δι' αυτό αποτελεσματικώτερα. Παρεδέχθησαν πλήρως αλλ' επέμειναν ότι θα χρειασθούν κοινά σχέδια διά την άμυναν της νήσου, ιδίως από αέρος, ζητήσαντες σύναψιν σχετικής συμφωνίας. Απήντησα ότι συμφωνία έχει καθάρως θεωρητικήν αξίαν, διότι προφανώς ότι άμυνα θα είναι κοινή και ότι προς τούτο θα χρειασθή επιτελική συνεργασία, ην Ελλάδα και Τουρκία δύνανται να εξασφαλίσουν μέσω αντιπροσώπων εις κοινόν Στρατηγείον. Επωφελήθην αναπτύξω χρησιμότητα εισόδου Κύπρου εις Νάτο, προσθέσας ότι τούτο εξασφάλιση πληρέστερον άμυναν νήσου. Βρετανοί εφάνησαν επιθυμούντες ζωηρώς είσοδον Κύπρου εις Νάτο, πολύ σαφέστερον των Τούρκων. Εις άπαντα θέματα αφορώντα βάσεις των, προσφέραμεν γενικώς πάσαν εγγύησιν, πλειοδοτούντες πάντοτε Τούρκου συναδέλφου. Εθιξαν θέμα διαδικασίας ανακηρύξεως νέου κράτους, όπερ φαίνεται μελετούν νομομαθείς των, διότι δεν θεωρούν αντιπρόσωποι Κυπρίων υπογράφοντες συνθήκην αντιπροσωπεύουν νέαν πολιτείαν. Βεβαίως άποψις αυτών δυνατόν αλλάξει. Εθεσαν διαφόρους ερωτήσεις δι' ενδεχόμενον

ασυμβιβάστου εισόδου Κύπρου εις ΟΗΕ και ειδικώτερον άρθρον 3 παρ. συνθήκης εγγυήσεως. Δεν φαίνονται ζωηρώς επιθυμούντες είσοδον Κύπρου εις ΟΗΕ, αλλά σαφώς εδήλωσαν αποδέχονται ταύτην. Κοσ Ζορλού και εγώ, επικαλεσθέντες και γνώμην κ. Παλαμά εξηγήσαμεν διατί δεν υπάρχουν ασυμβίβαστα, εδήλωσα δε ότι εάν οιαδήποτε διάταξις των κειμένων Ζυρίχης εδημιούργει τυχόν αδυναμίαν εισόδου εις ΟΗΕ, θα έδει ν' αλλάξη καλύπτουσα ουσία αυτής, αλλά αίρουσα τυχόν ασυμβίβαστον."

(Μεταγλώττιση)

"Σημερινή δίωρη συνεργασία κ. Ζορλού και εμένα και συνεργατών μας σε αγγλικό υπουργείο Εξωτερικών, κατά την οποία άγγλος υπουργός Εξωτερικών, συνοδευόταν από υφυπουργούς και διευθυντές υπουργείων Εξωτερικών και Αποικιών, διεξήχθη σε ατμόσφαιρα πραγματικής ειλικρίνειας και καλής θέλησης. Ζήτησαν διάφορες διευκρινήσεις. Εκείνο το οποίο πρωτίστως τους ενδιαφέρει είναι Ελλάδα και Τουρκία εγγυηθούν συμφωνία Αγγλίας και Κύπρου για βάσεις και διευκολύνσεις τους. Δήλωσαν επιθυμούν να ζητήσουν ελάχιστα δυνατά, για να διευκολύνουν λειτουργία νέας πολιτείας και αποφευχθεί εντύπωση ότι επιθυμούν την κατέχουν. Ζήτησαν συμμετάσχουν ελληνο-τουρκο-κυπριακή συμμαχία, αλλά εξήγησα σταθερά ότι αυτή παραμένοντας τριμερής είναι ενδο-οικογενειακή και γι' αυτό αποτελεσματικότερη. Παραδέχθηκαν πλήρως αλλά επέμειναν ότι θα χρειασθούν κοινά σχέδια για την άμυνα της νήσου, ιδίως από αέρος, αφού ζήτησαν σύναψη σχετικής συμφωνίας. Απάντησα ότι συμφωνία έχει καθαρώς θεωρητική αξία, διότι προφανώς ότι άμυνα θα είναι κοινή και ότι προς τούτο θα χρειασθεί επιτελική συνεργασία, την οποίαν Ελλάδα και Τουρκία μπορούν να εξασφαλίσουν μέσο αντιπροσώπων σε κοινό Στρατηγείο. Εποφελήθηκα αναπτύξω χρησιμότητα εισόδου Κύπρου στο Νάτο, προσθέτοντας ότι τούτο

εξασφαλίσει πληρέστερο άμυνα νήσου. Βρετανοί φάνηκανν επιθυμούντες ζωηρώς είσοδο Κύπρου στο Νάτο, πολύ σαφέστερο απο τους Τούρκους. Εις όλα θέματα που αφορούν βάσεις τους, προσφέραμε γενικώς κάθε εγγύηση, πλειοδοτούντες πάντοτε Τούρκου συναδέλφου. Εθιξαν θέμα διαδικασίας ανακήρυξης νέου κράτους, το οποίο φαίνεται μελετούν νομομαθείς τους, διότι δεν θεωρούν αντιπρόσωποι Κυπρίων υπογράφοντες συνθήκη αντιπροσωπεύουν νέα πολιτεία. Βεβαίως άποψη αυτών δυνατόν αλλάξει. Εθεσαν διάφορες ερωτήσεις για ενδεχόμενο ασυμβίβαστη είσοδο Κύπρου στον ΟΗΕ και ειδικότερο άρθρο 3 παρ. συνθήκης εγγύησης. Δεν φαίνονται ζωηρά επιθυμούντες είσοδο Κύπρου στον ΟΗΕ, αλλά σαφώς δήλωσαν αποδέχονται αυτήν. Κοσ Ζορλού και εγώ, επικαλεσθέντες και γνώμη κ. Παλαμά εξηγήσαμε γιατί δεν υπάρχουν ασυμβίβαστα, δήλωσα δε ότι εάν οποιαδήποτε διάταξη των κειμένων Ζυρίχης δημιουργούσε τυχόν αδυναμία εισόδου στον ΟΗΕ, θα έπρεπε να αλλάξει καλύπτουσα ουσία της, αλλά αίρουσα τυχόν ασυμβίβαστο."

Πίσω στην Αθήνα ο Μακάριος καθόταν σε αναμμένα κάρβουνα. Βρισκόταν μεταξύ Σκύλας και Χάρυβδης και συζητούσε τις συμφωνίες με τους στενούς του συνεργάτες του, τον Μητροπολίτη Κιτίου Ανθιμο, τον πνευματικό του πατέρα Ηγούμενο Κύκκου Χρυσόστομο, το νομικό του σύμβουλο Ζήνωνα Ρωσίδα και το Γραμματέα του Νίκο Κρανδιώτη.

Το ερώτημα που τίθετο ήταν αν ο Αρχιεπίσκοπος έπρεπε να υπογράψει ή όχι τις συμφωνίες. Στο τέλος, ύστερα από μακρά συζήτηση, όπως αναφέρει ο Κρανιδιώτης, συμφωνήθηκε όπως ο Μακάριος μεταβεί στο Λονδίνο και αν δεν κατορθώσει να βελτιώσει τις συμφωνίες, θέση που υποστήριζε σαν μέση λύση ο Μακάριος, να τις καταγγείλει και να αποχωρήσει.

Η απόφαση ήταν πολύ σκληρή και έβαζε στο Μακάριο και άλλα διλήμματα.

Λεπτομέρειες για την απόφαση αυτή δίνει ο Νίκος Κρανιδιώτης στο βιβλίο του "Δύσκολα χρόνια,

Κύπρος 1950-1960", σελ 366:

"Το απόγευμα της 13ης Φεβρουαρίου, ύστερα από ένα κουραστικό πρωινό, που έπρεπε να απαντήσω στα ερωτήματα δεκάδων Ελλήνων και ξένων δημοσιογράφων, πέρασα από το διαμέρισμα του Αρχιεπισκόπου. Βρήκα εκεί το Μητροπολίτη Κιτίου Ανθιμο και τον ηγούμενο Κύκκου Χρυσόστομο. Μόλις με είδαν μου έσφιξαν περιχαρείς το χέρι: "Σώθηκε η Κύπρος, Σώθηκε η Κύπρος" φώναζε με μια έκρηξη χαράς και ικανοποίησης ο Ηγούμενος.-"Μακάρι να είναι έτσι", απάντησα.

"Σε λίγο έφθασε και ο Ζήνων Ρωσσίδης, καταφανώς απογοητευμένος από την πορεία των γεγονότων. Το θέμα της συζήτησης, που επακολούθησε, ήταν κατά πόσο ο Μακάριος έπρεπε να συμμετάσχει στην Πενταμερή, που είχε συγκληθεί στο Λάγκαστερ Χάουζ του Λονδίνου με συμμετοχή της Μ. Βρετανίας, της Ελλάδας, της Τουρκίας και αντιπροσώπων των δυο κοινοτήτων), το πρωί της 17ης Φεβρουαρίου, με σκοπό την επικύρωση και την προσυπογραφή των Συμφωνιών. Ο Κιτίου και ο Ηγούμενος Κύκκου υποστήριζαν ότι ο Αρχιεπίσκοπος έπρεπε να συμμετάσχει και να προσυπογράψει τις Συμφωνίες. Η άποψη του Ρωσσίδη και η δική μου, που ταυτίστηκαν, κατά τη διάρκεια της συζήτησης, με κείνην του Αρχιεπισκόπου, ήταν ότι τα κείμενα της Ζυρίχης δεν έπρεπε να υπογραφούν. Ο Μακάριος, ωστόσο, ταλαντευόταν. Κάποια στιγμή ρώτησε, αν ενδεχόμενη απόρριψη των Συμφωνιών έπρεπε να γίνει από την Αθήνα ή από το Λονδίνο, κατά τη διάρκεια της Πενταμερούς. "Ίσως εκεί θα μπορούσα να αποτρέψω μερικά αρνητικά στοιχεία και να τη βελτιώσω", είπε, υπαναχωρώντας και πάλιν.

"Επακολούθησε πολύωρη συζήτηση και τελικά αποφασίστηκε, ότι ο Αρχιεπίσκοπος έπρεπε να πάει στο Λονδίνο, και, εφ'όσον δεν θα μπορούσε να βελτιώσει τις Συμφωνίες, να τις καταγγείλει και να αποχωρήσει.

"Είμεθα έτοιμοι να φύγουμε, όταν ο Μακάριος μας είπε: "Κάλεσα από την Κύπρο τους Δημάρχους και

άλλους αντιπροσωπευτικούς παράγοντες, για να ακούσω τις απόψεις τους, να συζητήσω μαζί τους το θέμα, και να πάρω τελειωτικήν απόφαση. Αλλά μάλλον θα τις απορρίψω".

"Μεσολάβησε ένα κενό αμήχανης σιωπής. Υστερα ο Μακάριος μας καληνύκτισε και έφυγε για το σπίτι του πρωθυπουργού".

Πραγματικά ο Καραμανλής, σαν πληροφορήθηκε τις νέες ταλαντεύσεις του Μακαρίου τον κάλεσε στο σπίτι του για να συνομιλήσουν μέσα σε μια όχι και τόσο ευχάριστη ατμόσφαιρα.

Η συνάντηση πραγματοποιείτο την επομένη της αποστολής επιστολής από το Μακάριο στο Διγενή, στην οποία του ανέφερε ότι είχε ταχθεί υπέρ της συμφωνίας και καλούσε μάλιστα τον αρχηγό της ΕΟΚΑ να εκδηλωθεί υπέρ της.

Ολα ήλθαν στο φως όταν ο διευθυντής του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών Άγγελος Βλάχος, είχε συναντηθεί την ημέρα εκείνη, σε κάποιο στάδιο, με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, ο οποίος του είχε εκμυστηρευθεί ότι μετά από νέα ανάγνωση των κειμένων κατελήφθη από αμφιβολία και δίσταζε να υπογράψει τις συμφωνίες της Ζυρίχης.

Έτσι ο Βλάχος έσπευσε τον Καραμανλή τον οποίο πληροφόρησε για τις νέες σκέψεις του Μακαρίου. Ο Καραμανλής τον έστειλε και πάλι πίσω στο Μακάριο, μαζί με τον Δημήτριο Μπίτσιο, να ξεκαθαρίσουν την κατάσταση.

Οι δυο διπλωμάτες ανέλυσαν για άλλη μια φορά τη συμφωνία στην παρουσία του Μητροπολίτη Κιτίου και του ηγουμένου Κύκκου, οι οποίοι, όπως αναφέρεται σε ένα άλλο έγγραφο του Αρχείου Καραμανλή (τόμος Γ σελ 403) "έκαναν έκκλησιν εις τον Αρχιεπίσκοπον να προχωρήση εις τας συμφωνίας διά των οποίων η Κύπρος θα καταστή ανεξάρτητος".

Ο Δημήτρης Μπίτσιος σημειώνει στο βιβλίο του "Κρίσιμες ώρες":

(Την επομένη 134 Φεβρουαρίου 1959) "ο Μακάριος μας επανέλαβε όσα είχε πει στον Άγγελο Βλάχο.

Συγκεκριμένα όμως σημεία πάνω στα οποία αμφέβαλλε, δεν θέλησε να καθορίσει. Κατέληξε πάντως ότι δεν θα του ήταν δυνατό να υπογράψει τις συμφωνίες χωρίς να συμβουλευθεί αντιπροσωπευτικούς παράγοντες του Κυπριακού λαού.

Ρωτήσαμε τον Αρχιεπίσκοπο αν η πρόθεση του αυτή δεν θα δυσκόλευε τις αποφάσεις του πάνω σε μια ρύθμιση του Κυπριακού, που είχε από την αρχή παρακολουθήσει και εγκρίνει. Επί πλέον ο Πρωθυπουργός ήταν αποφασισμένος να δώσει στη δημοσιότητα τα κείμενα της Ζυρίχης, με τη δήλωση ότι με τις συμφωνίες εκείνες εξαντλούνται τα περιθώρια παρεμβάσεως της ελληνικής Κυβέρνησης στο Κυπριακό. Η στιγμή ήταν λοιπόν κρίσιμη.

"Ήταν παρόντες στη συνομιλία μας ο Μητροπολίτης Κιτίου, και ο Ηγούμενος Κύκκου. Είχαν φθάσει από την Κύπρο και γνώριζαν το λαϊκό αίσθημα. Και οι δυο παρότρυναν τον Αρχιεπίσκοπο να προχωρήσει στην υπογραφή των συμφωνιών και τον διαβεβαίωσαν ότι ο τόσο ταλαιπωρημένος λαός της Κύπρου θα υποδεχόταν με ενθουσιασμό την απελευθέρωση του από το αποικιακό καθεστώς".

Για να βεβαιωθεί τί θα αντιμετώπιζε ο Καραμανλής κάλεσε την ίδια ημέρα **(13 Φεβρουαρίου 1959)** στο σπίτι του και πάλι τον Αρχιεπίσκοπο.

Σύμφωνα με τον Νίκο Κρανιδιώτη "η ατμόσφαιρα ήταν ασφαλώς πολύ ταραγμένη και διόλου ευχάριστη για τον Αρχιεπίσκοπο, ο οποίος αισθανόταν, όπως μου είπε αργότερα, να ασκείται εκείνο το βράδυ επάνω του μια ακαθόριστη πίεση από πολλές κατευθύνσεις".

Η συνάντηση έληξε χωρίς αποτέλεσμα και αν ο Καραμανλής δεν ήταν οργισμένος, τουλάχιστον δεν έμεινε ικανοποιημένος.

Ωστόσο ο Μακάριος του υποσχέθηκε ότι θα του απαντούσε την επομένη **(14 Φεβρουαρίου 1959)**.

Η ημέρα αυτή ήταν ακόμα χειρότερη για τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Διότι οι διάφοροι εθναρχικοί σύμβουλοι και άλλοι που κατέφθαναν στην Αθήνα ήθελαν λεπτομέρειες και ο καθένας εξέφραζε τις

απόψεις του, είτε υπέρ, είτε κατά προκαλώντας περισσότερη σύγχυση, παρά να βοηθούν.

Προσθέτει ο Νίκος Κρανιδιώτης:

"Την επομένη (14. 2.1959) άρχισαν να καταφθάνουν από την Κύπρο Δήμαρχοι, Εθναρχικοί Σύμβουλοι, Πρόεδροι Σωματείων και Οργανώσεων και άλλοι παράγοντες. Η συζήτηση ήταν θορυβώδης στο "Μεγάλη Βρεταννία". Ο Μακάριος έδειχνε ότι δυσανασχετούσε για πολλά σημεία των Συμφωνιών, κι άφηνε να υπονοηθεί ότι δεν του είχαν αποκαλυφθεί τα κείμενα σ'όλη τους την έκταση.

"Ο Δήμαρχος Λευκωσίας Θεμιστοκλής Δέρβης, ο Μητροπολίτης Κιτίου και ο Ηγούμενος Κύκκου πίεζαν οχληρά τον Αρχιεπίσκοπο να δεχθεί τις συμφωνίες και να υπογράψει. Οι άλλοι άφηναν την ευθύνη της απόφασης αποκλειστικά στο Μακάριο. Τελικά, ύστερα από πολλές αμφιταλαντεύσεις, εκκλήσεις και ζωηρές αντιλογίες, αποφασίστηκε η μετάβαση του Αρχιεπισκόπου και της αντιπροσωπείας, που είχαν έλθει από την Κύπρο στο Λονδίνο.

"Κάποια στιγμή, κατά τη διάρκεια της σύσκεψης, ο Μακάριος απομόνωσε το Ζήωνα Ρωσίδα κι' εμένα, και μας αποκάλυψε ότι το βράδυ της προηγούμενης μέρας, κατά τη διάρκεια της συνάντησης του με τον Πρωθυπουργό, είχε γίνει ευρύτατη ανταλλαγή απόψεων και είχε συζητηθεί εξ' υπαρχής το όλον θέμα. Ο Καραμανλής ζήτησε στο τέλος της συνομιλίας εκείνης μια οριστική απάντηση από τον Αρχιεπίσκοπο, ο οποίος επιφυλάχθηκε να του απαντήσει την επομένη."

Παρά τις δηλώσεις του Μακαρίου ότι αν στο Λονδίνο δεν πήγαιναν όλα καλά, όπως θα ήθελε, θα απέρριπτε τις συμφωνίες, η απάντηση του στον Καραμανλή, για δεύτερη φορά, μέσα σε λίγες ημέρες (11 και 14.12.1959) ήταν ότι η ειλημμένη απόφαση του ήταν να μεταβεί στο Λονδίνο και να υπογράψει τις συμφωνίες.

Το σχετικό σημείωμα του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών για τη συνάντηση της 13ης Φεβρουαρίου

που συντάχθηκε αργότερα (17.2.1959) είναι χαρακτηριστικό για τη στάση των δύο ηγετών:

"Εν συνεχεία ο κ. πρωθυπουργός εκάλεσε παρ' αυτώ τον Αρχιεπίσκοπον και εζήτησε όπως κατατοπισθή επί των ενδοιασμών, τους οποίους διειτύπωσεν εις τους κ.κ. Μπίτσιον και Βλάχον. Ο Αρχιεπίσκοπος, αφού επανέλαβε την άποψιν ότι ησθάνετο την ανάγκην όπως συμβουλευθή διαφόρους κυπριακούς πράγοντας πριν λάβη αποφάσεις, ενειτόπισε την φοράν αυτήν τους δισταγμούς του εις μίαν παράγραφον της Συνθήκης Εγγυήσεως, παρέχουσιν το δικαίωμα εις τας εγγυητριάς δυνάμεις να παρεμβαίνουν εν περιπτώσει καθ' ην λαμβάνουν χώραν εν Κύπρω εκδηλώσεις καθαπτόμεναι της ανεξαρτησίας ή της εδαφικής ακεραιότητος του νέου Κράτους. Ο Αρχιεπίσκοπος διειτύπωσε την γνώμην ότι λόγω της παραγράφου αυτής, δεν θα ήτο σκόπιμον να υπογραφή η Συνθήκη Εγγυήσεως εκ των αντιπροσώπων του κυπριακού λαού.

"Ο κ. Καραμανλής, αφού παρέσχεν τας απαιτούμενας εξηγήσεις εις τον Αρχιεπίσκοπον, υποδείξας αυτώ ότι εξ ιδίου αμαρτήματος ηδύνατο να δημιουργηθή εν Κύπρω κατάστασις, επιτρέπουσα παρεμβάσεις των εγγυητριών δυνάμεων, εδήλωσεν εις τον Αρχιεπίσκοπον ότι επεθύμει να έχη σαφή απάντησιν του, επί του αν είναι αποφασισμένος, μεταβαίνων εις Λονδίνον, να αποδεχθή και υπογράψη τα κείμενα της Ζυρίχης επί των οποίων λεπτομερώς είχε εκδηλώσει την συμφωνίαν του.

"Ο κ. πρωθυπουργός είπεν ότι ουδόλως επιθυμεί να ασκήση ψυχολογικήν πίεσιν επί του Αρχιεπισκόπου και των Κυπρίων, αλλά ήτο υποχρεωμένος να μην αφήση ουδεμίαν αμφιβολίαν επί της αποφάσεως του όπως θεωρήση την πολιτικήν της ελληνικής Κυβερνήσεως επί του Κυπριακού και την αποστολήν της ως τερματιζομένην διά των συμφωνιών, τας οποίας υπέγραψε μετά της τουρκικής Κυβερνήσεως.

"Ο κ. πρωθυπουργός ιδιαιτέρως επέμεινε επί του ότι ο Αρχιεπίσκοπος έπρεπε να λάβη υπ' όψιν τας

γενικής γραμμής της συμφωνίας, διά της οποίας εντός ολίγων μηνών η Κύπρος θα καταστή ανεξάρτητον κράτος και να μην κατατρώγεται εις λεπτομερείας, αι οποίαι εις την πρακτικήν εφαρμογήν θα απωλέσουν βαθμιαίως την σημασίαν των.

"Ο Αρχιεπίσκοπος υπεσχέθη να παράσχη την οριστικήν απάντησιν του εις τον κ. Καραμανλήν την πρωϊαν της επομένης".

"Την 14ην Φεβρουαρίου 1959 ο Αρχιεπίσκοπος διεμήνυσε εις τον πρόεδρον της Κυβερνήσεως διά του κ. Μπίτσιου ότι έλαβε την απόφασιν να μεταβή εις Λονδίνον, ότι θα συνοδεύεται υπό Κυπρίων δημάρχων και άλλων παραγόντων, τους οποίους απλώς θα συμβουλευθή, αλλά ότι η απόφασις του είναι ειλημμένη όπως μείνη εις τα συμφωνηθέντα εν Ζυρίχη. Παρεκάλεσε μόνον ο Αρχιεπίσκοπος όπως, μέχρι της αφίξεως του εις Λονδίνον, η ελληνική Κυβέρνησις μη δημοσιεύση τι επί του θέματος των εν Κύπρω βρετανικών βάσεων καθ' όσον επεθύμει όπως το θέμα τούτο αφεθή ανοικτό, εις τρόπον ώστε να δυνηθούν οι αντιπρόσωποι του κυπριακού λαού, να το διαπραγματευθούν και εν ταις λεπτομερείαις του".

(Μεταγλώττιση)

"Στη συνέχεια ο κ. πρωθυπουργός κάλεσε τον Αρχιεπίσκοπο και ζήτησε να κατατοπισθεί για τους ενδοιασμούς, τους οποίους διατύπωσε στους κ.κ. Μπίτσιο και Βλάχο. Ο Αρχιεπίσκοπος, αφού επανέλαβε την άποψη ότι αισθανόταν την ανάγκη όπως συμβουλευθεί διάφορους κυπριακούς παράγοντες πριν λάβει αποφάσεις, εντόπισε τη φορά αυτή τους δισταγμούς του σε μια παράγραφο της Συνθήκης Εγγύησης, παρέχουσα το δικαίωμα στις εγγυήτριες δυνάμεις να παρεμβαίνουν σε περίπτωση κατά την οποία λαμβάνουν χώρα στην Κύπρο εκδηλώσεις που καθάπτονται την ανεξαρτησία ή την εδαφική ακεραιότητα του νέου Κράτους. Ο Αρχιεπίσκοπος διετύπωσε τη γνώμη ότι λόγω της παραγράφου αυτής,

δεν θα ήταν σκόπιμο να υπογραφεί η Συνθήκη Εγγύησης από τους αντιπροσώπους του κυπριακού λαού.

"Ο κ. Καραμανλής, αφού παρέσχε τις απαιτούμενες εξηγήσεις στον Αρχιεπίσκοπο και υπέδειξε σ' αυτόν ότι λόγω δικού του αμαρτήματος μπορούσε να δημιουργηθεί στην Κύπρο κατάσταση που επιτρέπει παρεμβάσεις των εγγυητριών δυνάμεων, δήλωσε στον Αρχιεπίσκοπο ότι επιθυμούσε να έχει σαφή απάντηση του, για το αν είναι αποφασισμένος, μεταβαίνοντας στο Λονδίνο, να αποδεχθεί και υπογράψει τα κείμενα της Ζυρίχης στα οποία λεπτομερώς είχε εκδηλώσει τη συμφωνία του.

"Ο κ. πρωθυπουργός είπε ότι καθόλου δεν επιθυμεί να ασκήσει ψυχολογική πίεση στον Αρχιεπίσκοπο και τους Κυπρίους, αλλά ήταν υποχρεωμένος να μην αφήσει καμιά αμφιβολία στην απόφαση του όπως θεωρήσει την πολιτική της Ελληνικής Κυβέρνησης στο Κυπριακό και την αποστολή της ως τερματιζόμενη με τις συμφωνίες, τις οποίες υπέγραψε με την τουρκική Κυβέρνηση.

"Ο κ. πρωθυπουργός ιδιαίτερα επέμεινε στο ότι ο Αρχιεπίσκοπος έπρεπε να λάβει υπ' όψη τις γενικές γραμμές της συμφωνίας, με τις οποίες μέσα σε λίγους μήνες η Κύπρος θα καταστεί ανεξάρτητο κράτος και να μην κατατρώγεται σε λεπτομέρειες, οι οποίες στην πρακτική εφαρμογή θα απωλέσουν βαθμιαίως τη σημασία τους.

"Ο Αρχιεπίσκοπος υποσχέθηκε να παράσχει την οριστική απάντηση του στον κ. Καραμανλή το πρωί της επομένης".

"Στις 14 Φεβρουαρίου 1959 ο Αρχιεπίσκοπος διαμήνυσε στον πρόεδρο της Κυβέρνησης με τον κ. Μπίτσιο ότι έλαβε την απόφαση να μεταβεί στο Λονδίνο, ότι θα συνοδεύεται από Κυπρίους δημάρχους και άλλους παραγόντες, τους οποίους απλώς θα συμβουλευθεί, αλλά ότι η απόφαση του είναι ειλημμένη όπως μένει στα συμφωνηθέντα στη Ζυρίχη. Παρακάλεσε μόνο ο Αρχιεπίσκοπος όπως, μέχρι την άφιξη του στο Λονδίνο, η ελληνική Κυβέρνηση μη

δημοσιεύσει κάτι στο θέμα των βρετανικών βάσεων στην Κύπρο καθ' όσον επιθυμούσε όπως το θέμα τούτο αφεθεί ανοικτό, σε τρόπο ώστε να μπορέσουν οι αντιπρόσωποι του κυπριακού λαού, να το διαπραγματευθούν και στις λεπτομέρειες του".

Εξ άλλου ο Δημήτρης Μπίτσιος έγραψε:

"Αργά τη νύκτα (13.2.59) έγινε νέα συνάντηση του Πρωθυπουργού. Ο Αρχιεπίσκοπος δεν έθιξε άλλα σημεία των συμφωνιών, επανέλαβε όμως τους ενδοιασμούς του σχετικά με την υπογραφή, από τον ίδιο, της Συνθήκης Εγγυήσεως. Ο Καραμανλής τόνισε ότι δεν αποτελούσε πρόθεση του, ούτε επιθυμία του να πιέσει τον Αρχιεπίσκοπο. Τον παρότρυνε όμως να εξετάσει τα γενικότερα πλεονεκτήματα της λύσης που δινόταν στο Κυπριακό και υπενθύμισε ότι ο Μακάριος τις είχε ήδη εγκρίνει. Ο Μακάριος υποσχέθηκε να δώσει οριστική απάντηση την επομένη.

Την επαύριο το πρωί πήγα πάλι στο ξενοδοχείο της Μεγάλης Βρετανίας, ο Αρχιεπίσκοπος μου ανέθεσε να διαβιβάσω στον Πρόεδρο της Κυβερνήσεως ότι είχε αποφασίσει να μεταβεί στο Λονδίνο συνοδευόμενος από Κυπρίους Δημάρχους και άλλους παράγοντες, τους οποίους απλώς θα συνεβουλευόταν. Ενέμενε σε όσα είχαν συμφωνηθεί στο Ντόλντερ. Ζητούσε μόνο να μη δημοσιευτεί τίποτα σχετικό με τις βάσεις που θα κρατούσαν οι Άγγλοι στην Κύπρο, ώστε να διαπραγματευθεί ο ίδιος το θέμα αυτό.

Ο δρόμος προς την πενταμερή Διάσκεψη ήταν τώρα ανοικτός".